

Animism
22.01–
02.05.2010

M HKA

Extra City–
Kunsthof Antwerpen

Inhoudstafel

Inleiding4

Selectie Kunstwerken M HKA

Jimmie Durham	8
León Ferrari	10
Ken Jacobs.....	11
Joachim Koester.....	13
Étienne-Jules Marey.....	14
Daria Martin.....	16
Angela Melitopoulos & Maurizio Lazzarato	20
Henri Michaux.....	23
Jan Švankmajer.....	25
Rosemarie Trockel.....	27

Selectie Kunstwerken Extra City

Walt Disney.....	34
Luis Jacob.....	35
Ken Jacobs.....	36
Joachim Koester.....	38
Zacharias Kunuk.....	42
Len Lye.....	43
Tom Nicholson.....	46
Apichatpong Weerasethakul.....	48

Animism Glossarium.....	50
Animism Publicatie.....	51
Reizende Tentoonstelling.....	52
Activiteiten.....	54
Lezingen M HKA XL.....	56
Filmprogramma Extra City.....	57
Praktische Info.....	58
Van M HKA naar Extra City– Van Extra City naar M HKA.....	60

Inleiding

Het tentoonstellings- en publicatieproject *Animism* speelt in op een hernieuwde interesse in animisme als concept om de wereld om ons heen op een andere manier te begrijpen, in het bijzonder onze relatie tot dingen, dieren en de natuur.

Het project benadert het concept animisme – bedacht door 19de-eeuwse antropologen in de context van de koloniale ontmoeting vanuit een hedendaags, kritisch perspectief. *Animism* ontwikkelt zich rond twee tegengestelde maar complementaire processen, namelijk bezieling en objectivering. De tentoonstelling omvat hedendaagse en historische werken die de aandacht van de moderne mens voor de scheiding tussen het bezielde en het onbezielde, tussen personen en dingen, tot onderwerp hebben.

Met werk van:

Agentschap, Art & Language, Christian W. Braune & Otto Fischer, Marcel Broodthaers, Paul Chan, Tony Conrad, Didier Demorcy, Walt Disney, Lili Dujourie, Jimmie Durham, Harun Farocki, León Ferrari, Victor Grippo, Brion Gysin, Luis Jacob, Ken Jacobs, Joachim Koester, Zacharias Kunuk, Louise Lawler, Len Lye, Étienne-Jules Marey, Daria Martin, Angela Melitopoulos & Maurizio Lazzarato, Wesley Meuris, Henri Michaux, Santu Mofokeng, Vincent Monnikendam, Tom Nicholson, Otobong Nkanga, Reto Pulfer, Félix-Louis Regnault, Józef Robakowski, Natascha Sadr Haghigian, Paul Sharits, Yutaka Sone, Jan Švankmajer, David G. Tretyakoff, Rosemarie Trockel, Anne-Mie Van Kerckhoven, Klaus Weber, Apichatpong Weerasethakul.

Concept:

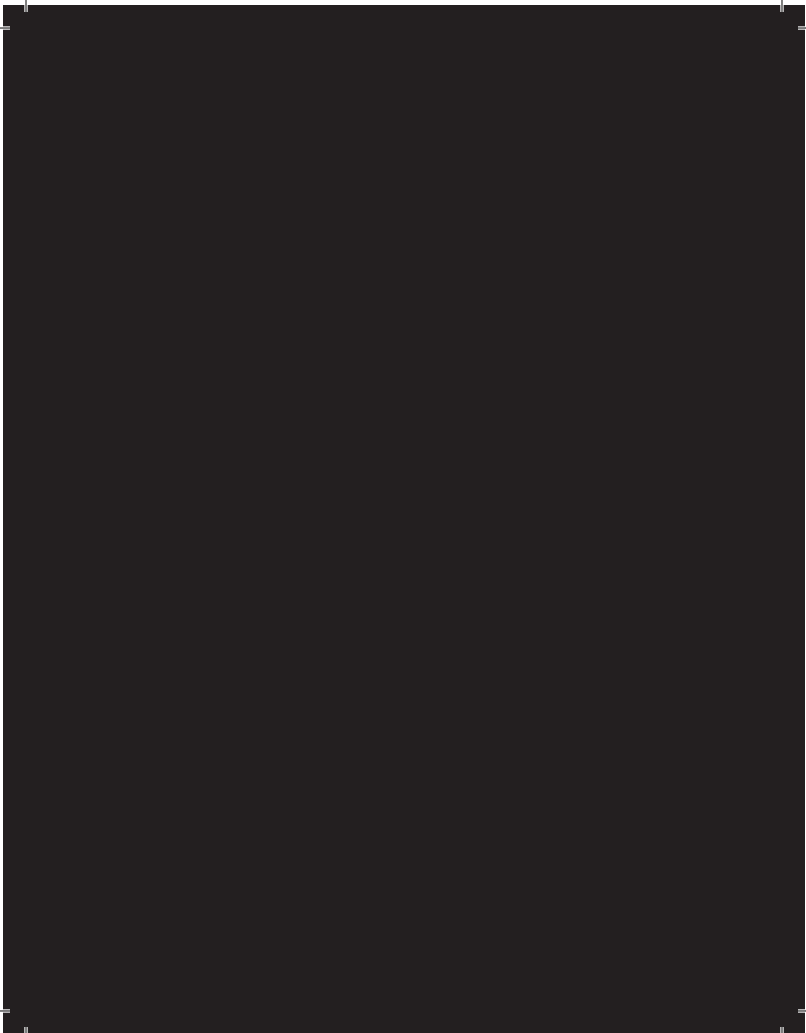
Anselm Franke

Curators:

Anselm Franke (directeur Extra City)

Edwin Carels (onderzoeker KASK/HoGent)

Bart De Baere (directeur M HKA)

Selectie Kunstwerken

M HKA

Jimmie Durham

°1940, Arkansas, Verenigde Staten –
woont en werkt in Rome, Italië

Some Stones and Their Names, 1998

The Dangers of Petrification I+II, 1996–2007

Jimmie Durham is geïnteresseerd in hoe dingen (objecten, ruimten, mensen en dieren) kunnen transformeren zodat ze ‘geschiedenis’ worden. Hij gebruikt erg uiteenlopende materialen, met een voorliefde voor steen. Keien zijn voor Durham de ultieme sculpturale vorm, omdat elke kei op zich een veranderende sculptuur is, die in de loop van de tijd door de elementen wordt vorm gegeven. Hij is gefascineerd door de persoonlijkheid van keien, door de manieren waarop een statisch object actief kan worden, als een personage in een zich ontwikkelend verhaal.

In *The Dangers of Petrification* en *Some Stones and Their Names* zet Jimmie Durham het conventionele Westerse denken over mimesis, architectuur en het museum op zijn kop. *Some Stones and Their Names* simuleert de taxonomieën van de rationalistische wetenschap, het categoriseren van objecten binnen een raster-

structuur. Maar deze mimesis blijkt een manier te zijn om de geclassificeerde objecten een individualiteit te geven die alludeert op verschillende manieren van kennen en wederzijdse associatie. In *The Dangers of Petrification* toont Durham ons een reeks ogenschijnlijk versteende museale objecten, waaronder een merkwaardige versteende wolk. Versteening fungeert hier als een concrete metafoor voor het objectiveren van manieren van kennis vergaren en de overeenkomstige vormen daarvan in architectuur en kunst die gericht zijn op permanentie en immobiliteit.

León Ferrari

°1920, Buenos Aires, Argentinië–

woont en werkt in Buenos Aires, Argentinië

***L'Osservatore Romano*, 2001–2007**

Ferrari's werken op papier bestaan uit pagina's uit de Vaticaanse krant *Osservatore Romano* met artikels over het moderne leven en morali-teit die hij combineert met reproducties van oude afbeeldingen van de Apocalyps, het laatste oordeel, de verbanning uit het paradijs en gravures over de inquisitie. Door gebruik te maken van deze readymade-drager en daar de iconografie van klassieke schilderijen aan toe te voegen, activeert Ferrari een conceptuele associatie die verandert in een openlijke aanklacht. De door de oude meesters geschilderde gruwelen van de hel, worden hier de illustraties van kerkelijk nieuws. Ferrari's collages refereren aan de historische rol van christelijke instellingen in de kolonisatie van Amerika en in de continuïteit van terreur in latere vormen van onderdrukking zoals de militaire dictaturen, die hij persoonlijk heeft ondervonden.

Ken Jacobs

°1933, New York City, Verenigde Staten –
woont en werkt in New York City, Verenigde Staten

Capitalism: Child Labor, 2006

In *Capitalism: Child Labor* animeert Jacobs op digitale manier een Victoriaanse stereografische foto van een 19de-eeuwse fabriekshal vol machines en kinderen. Jacobs isoleert gezichten en details van het beeld, alsof hij op zoek is naar het menselijke en het individuele in deze gemechaniseerde ruimte van massaproductie. De ruimte blijkt op zichzelf terug te plooiën wanneer Jacobs de stereografie in beweging zet. Het geanimeerde beeld flinkt en stottert, maar in feite is er geen sprake van echte beweging. Jacobs neemt ons mee naar de machinekamer van de industriële revolutie en verwijst naar enkele fundamentele kenmerken van de moderniteit: controle uitoefenen door massaproductie, de systematische exploitatie van de natuur en menselijke arbeid, het wereldwijd opleggen van een strikt tijdsregime, standaardisering van arbeidsmethoden enz. Animatie is altijd het resultaat van een interactie tussen een machine en de menselijke perceptie.

Van de goede oude mechanische fabriek tot de meest recente technologieën van massacon-
trole, van de cinema tot het dagelijkse bombardement van digitale informatie: de
ware motor van het moderne leven doet zowel dode als levende objecten opgaan in een
gecontroleerde stroming.

Joachim Koester

°1962, Kopenhagen, Denemarken –
woont en werkt in Kopenhagen, Denemarken

Bialowieza Forest, 2001

Bialowieza Forest bestaat uit een reeks foto's van een locatie die door de eeuwen heen sterk beladen werd met mythen en metaforen. Het woud ontstond 8000 jaar v.Chr. en is het enige restant van het oorspronkelijke oerbos dat ooit een groot deel van Europa bedekte. Het ligt in Oost-Polen en bevat een grote diversiteit aan planten, dieren en insecten, duizenden soorten zwammen en vasculaire planten, waarvan er vele elders zijn uitgestorven. Door de jaren heen werd het woud in de literatuur en reisverslagen beschreven als een bebost Arcadië, een toevluchtsoord, een ongerept paradijs, een heilige plaats en een donkere en vreemde, ondoordringbare wildernis. Dit werk ligt in het verlengde van eerder werk van Joachim Koester waarin een denkbeeldige plek op een paradoxale manier wordt onderzocht door middel van haar materiële realiteit.

Étienne-Jules Marey

°1830, Beaune, Frankrijk–

†1904, Parijs, Frankrijk

Empoisonnement d'un animal

(espèce non précisée), z.d.

Fréquence des battements de l'aile–

Synchronisme des battements

des deux ailes, z.d.

***Goeland volant obliquement dans la direction
de l'appareil, vingt images par seconde /***

Vol du goéland, 25 images par seconde, 1887

Le vol du pélican, z.d.

***Vol de l'oiseau. Explorateur de la trajectoire
de l'aile et du changement de plan, z.d.***

18 juillet 1886. Morin. Course de vélocité, z.d.

De door de Franse wetenschapper Marey ontwikkelde chronofotografie had een grote invloed op de moderne kunst. Dit werd al kort na zijn dood duidelijk toen de futuristen hun typische gefragmenteerde beelden introduceerden, die snelheid moesten visualiseren. Paradoxaal genoeg werd de essentie van de moderniteit door de moderne kunst vaak op een vertekende manier geïnterpreteerd. De in het positivisme gewortelde ontdekkingen van Marey die strikt analytisch waren,

werden gerecupereerd door kunstenaars die luidkeels het positivisme verwierpen. Vanaf het prille begin van zijn wetenschappelijke activiteit bedacht de fysioloog Marey apparaten om beweging van mensen en dieren om te zetten in grafische notatie. Hij raakte geobsedeerd door de automatisering van de registratie van het leven in al zijn manifestaties en zo werd uitvinden zijn tweede beroep. Vermits hij ervan overtuigd was dat bij alle vormen van dynamica in het leven scheikunde en fysica betrokken waren, stelde hij dat ze ook konden gemeten worden. Het enige probleem daarbij was de impact en de frictie die de opnameapparatuur op zijn onderzoeksobjecten had. De fotografie bood hiervoor een oplossing. Marey wilde beweging registreren, niet tegenhouden of stoppen.

Daria Martin

°1973, San Francisco, Verenigde Staten –
woont en werkt in Berlijn, Duitsland

Soft Materials, 2004

Soft Materials van Daria Martin toont een ontmoeting tussen machines en mensen. Dit videokunstwerk werd opgenomen in het Artificial Intelligence Lab van de universiteit van Zürich, waar wetenschappers ‘embodied artificial intelligence’ (belichaamde artificiële intelligentie) onderzoeken. Wat op het eerste zicht lijkt op een vreemde choreografie, is eigenlijk een proces in het laboratorium waarbij robots nieuwe functies verwerven door interactie met menselijke lichamen. De vrouw en de man in het laboratorium kregen een speciale training in beweging en lichaamsbewustzijn. Deze ‘acteurs’ ontdoen zich van hun zachte omhulsels en bewegen hun gewrichten als waren het onderdelen van een machine. Naakt voeren ze een aantal dansen uit met de robots. Zo creëren ze intieme relaties die soms teder, grappig of griezelig zijn. De film daagt uit tot speculatieve reacties op de wezenlijke vraag over mens en machine, het levende en het levenloze.

Door verleidelijke en onverwacht sensuele en mimetische interacties, doet de film de traditionele grenzen vervagen tussen de technologie en de mens. De referentie aan bepaalde idealen (primaire kleuren, mechanische of atletische lichamen, geometrische figuren, gezichten met gladde huid) wordt altijd getemperd door de aanwezigheid van iets dat lichtjes afwijkend en broos is: schaduwen, littekens, veroudering, uitputting.

Pagina 18–19:

Daria Martin, *Soft Materials*, 2004, 16 mm film, 10'30"

Image courtesy Maureen Paley, London

Angela Melitopoulos & Maurizio Lazzarato

°1961 – woont en werkt in Berlijn, Duitsland

°1955 – woont en werkt in Parijs, Frankrijk

Assemblages. Felix Guattari and Animism, 2009 – 2010

Assemblages. Felix Guattari and Animism is een audiovisueel onderzoeksproject over het leven en werk van de Franse filosoof en psychiater Félix Guattari. Dit werk ontstond specifiek in het kader van *Animism*. De installatie brengt een grote hoeveelheid archiefmateriaal samen over Guattari's revolutionaire psychiatrische praktijk, over zijn politieke acties, zijn ideeën over 'ecosofie' en zijn interesse in animisme, vooral in de context van Brazilië en Japan. In het werk worden fragmenten getoond van documentaires, essayistische films, radio-interviews en gesprekken met vrienden en collega's van Guattari. Daarnaast is er materiaal te zien over de Clinique de La Borde in Frankrijk, waar hij zijn leven lang werkte, en over psychotherapie, met onder meer films van François Pain en Fernand Deligny en materiaal dat werd verzameld in Brazilië tijdens het onderzoek voor dit project. De installatie heeft de vorm

van een drieluk en refereert aan ideeën van beweging en dichtheid die terug te vinden zijn in de cartografieën van animistische kunst en aan de concepten van het immateriële in de Aziatische kunst. Elk scherm concentreert zich rond een modaliteit van de zintuigen: zien, horen, lezen. De montage van het archiefmateriaal weerspiegelt Guattari's concept van 'assemblage', dat een hoofdthema is van de installatie zelf.

Henri Michaux

°1899, Namen, België–

†1984, Parijs, Frankrijk

Crayons couleur mescaliniens, 1957–1963

Crayon 'haschich', 1954

Écritures mescaliniennes, 1956

Huile mescalinienne, 1954

Plume et crayon mescaliniens, 1956

Plume mescalinienne, 1954

Plume post-mescalinienne, 1966–1969

Dichter en schilder Henri Michaux was één van die vele moderne kunstenaars die experimenteerden met hallucinogene middelen en die de geest als medium exploreerden. Zijn werkwijze verschilde echter van de heersende psychedelische stromingen. Michaux benaderde de opgewekte ervaringen op een wetenschappelijke manier, veeleer dan zich te laten leiden door hun schijnbaar irrationele of onwereldse aard. In zijn werk onderzoekt hij de gelaagde realiteit van beelden en hun relatie tot het bewustzijn en de geest. Tussen 1955 en 1960, na de dood van zijn vrouw, experimenteerde Michaux met het tekenen onder invloed van hallucinogene middelen, vooral mescaline. Mescaline is een

natuurlijk bestanddeel van peyote, een cactussoort, en werd in 1919 voor het eerst in synthetische vorm gemaakt. Gezien het vrijwel onmogelijk was om te tekenen onder invloed, maakte Michaux tijdens deze sessies 'notities' (die hij *écritures mescaliniennes* noemde) en die hij dagen, of zelfs maanden later verfijnde en interpreteerde. De ervaring door mescaline 'ontglipt aan de vorm', zei de schilder, 'ze kan niet worden gezien'. Hij vertelde ook dat de drug eerder een onthullend dan een creatief effect had. Wat de mescaline deed was dus alleen maar de waargenomen motieven, processen en ruimte versnellen, vertragen en verzadigen. De tekeningen van Michaux kunnen gezien worden als notaties van de transformatieve stroming van de tijd en de stagnatie ervan door de vorm.

Pagina 22:
Henri Michaux, *Movements*, 1950–1951
Chinese ink on paper
Image courtesy private collection

Jan Švankmajer

°1934, Praag, Tsjecho-Slowakije-
woont en werkt in Praag, Tsjechië

Insectivore II, 2002

Tactile Novel II, 2003

The Power of a Request, 1990

Siamese Triplets (Gestural Puppet), 1990

De Tsjechische kunstenaar Jan Švankmajer maakt sinds de jaren 1960 korte animatiefilms. Als militant surrealist is hij altijd al gefascineerd door beelden van alchemie en magie, een fascinatie die hij deelt met cineasten als Derek Jarman, Kenneth Anger en Harry Smith. Naast films creëert Švankmajer ook plastisch werk, gaande van tekeningen en collages tot sculpturen, keramiek en tactiele objecten. Met dit amalgaam van technieken en objecten ondermijnt Švankmajer, verbeten en met veel gevoel voor sabotage, wat verborgen is, om surreële en ambigue mythische perspectieven te openen. Švankmajer houdt zich bezig met de reconstructie van vergeten, ontkende en gesaboteerde herinneringen en de kracht die ze ontplooien als ze weer opduiken. Die herinneringen kunnen persoonlijk zijn, intermenselijk, sociaal of historisch.

Het werk van Švankmajer speelt met de manier waarop herinneringsstructuren zijn ingebed in het onbewuste. Relaties tussen beelden lijken soms bizar, surrealistisch, absurd, verwarrend en onlogisch als ze uit het duister worden gehaald naar het koude, harde licht van een materialistische dag. Švankmajer voelt intuïtief aan dat deze magische relaties ingebed zijn in natuurlijke en alledaagse objecten die ons in onze kinderjaren fascineerden en waaraan we nu achteloos voorbijgaan.

Rosemarie Trockel

°1952 Schwerte, Duitsland–

woont en werkt in Keulen, Duitsland

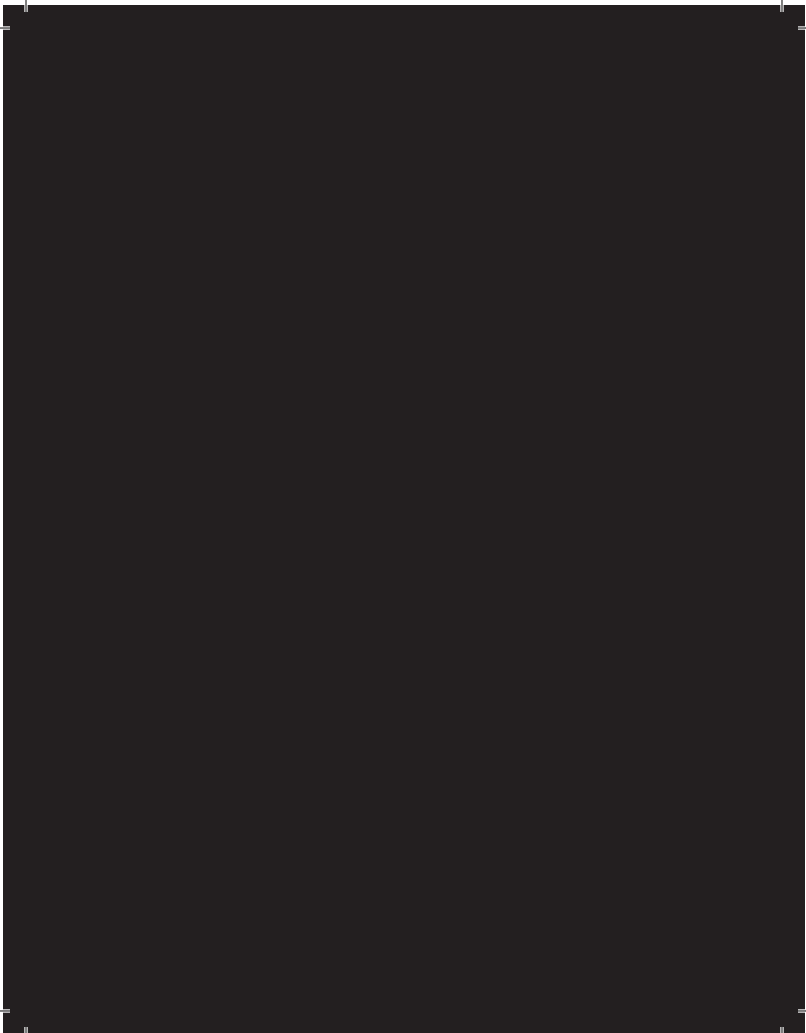
Cologne Nightingale, 1991

In het werk van Rosemarie Trockel worden diverse vormen van relaties onderzocht, zoals die tussen het origineel en de reproductie, de relatie tussen de seksen of die tussen mensen en dieren. Ze onderzoekt de sociale conventies die aan deze relaties ten grondslag liggen en tracht deze te doorbreken door de introductie van onzekerheid, om zo een weg te openen naar een wereld van hybriditeit, transformatie en mutatie. In *Animism* toont Trockel onder meer zes tekeningen van aapachtige figuren. Ze passen in een reeks waaraan Trockel reeds meerdere decennia werkt en waarin ze regelmatig het aapmotief herneemt: *'Ik ben geïnteresseerd in de aap als imitator van de mens–of gewoonweg als een imitator zonder meer.'* Deze tekeningen kunnen misschien gezien worden als spiegels waarin iemand kijkt naar een mogelijk en vervormd beeld van zichzelf en die radicale onzekerheid doen ontstaan over wat 'individualiteit' eigenlijk is. Ze ondermijnen de

verwachtingen die horen bij de portretkunst, die gezien wordt als een historische plek waar noties van het zelf worden gevormd en vervormd. Veeleer dan menselijke kwaliteiten toe te kennen aan andere soorten, bevatten deze figuren iets opmerkelijks dat de conventionele manier waarop individualiteit herkend wordt, op losse schroeven zet.

Pagina 28:
Rosemarie Trockel, *Cologne Nightingale*, 1991
Acrylic and pencil on paper
© Rosemarie Trockel, VG Bild-Kunst, Bonn 2009
Image courtesy Sprüth Magers Berlin London

Selectie Kunstwerken Extra City

Pagina: 32–33

Walt Disney, *Silly Symphonies: The Skeleton Dance*, 1929

Video (35mm film original), 5'30"

© Disney Enterprises, Inc. All Rights Reserved

Walt Disney

°1901, Chicago, Verenigde Staten–

†1966, Los Angeles, Verenigde Staten

Silly Symphonies: The Skeleton Dance, 1929

The Skeleton Dance is de eerste in Disney's *Silly Symphonies*-reeks. Het traditionele motief van de dodendans, de *danse macabre*, wordt hier vertaald in een animatiefilm. Vier skeletten dansen op een kerkhof en maken muziek met elkaars beenderen. Het is een iconisch werk van één van de meest invloedrijke en controversiële kunstenaars van de 20ste-eeuwse massacultuur. In *The Skeleton Dance* past Walt Disney de fundamentele wetten toe van esthetische animatie: synchronisatie van geluid en beeld die een wereld creëert waarin alles onderschikt is aan en samengehouden wordt door de muzikale structuur, een sterke overdrijving van oorzaak en gevolg en het feit dat alles onverwacht tot leven komt. Met filmische middelen actualiseert Disney stijlfiguren als de dodendans en griezelige tafereelen van het spookuur. Tegelijk articuleert hij één van de basisvermogens van het medium film en van animatie, namelijk dat ze op een paradoxale manier datgene tot leven wekken wat verondersteld wordt dood te zijn.

Luis Jacob

°1970, Lima, Peru –

woont en werkt in Toronto, Canada

***Without Persons*, 2006**

In *Without Persons* klinken een mannelijke en een vrouwelijke computerstem die discussiëren over de concepten 'in de stad zijn' en 'met anderen zijn'. De installatie bestaat uit twee monitors waarop een melkachtige vloeistof te zien is. De vormen die deze substantie aanneemt, ontstaan als reactie op de mechanische stemmen. De tekst confronteert de nog ongedifferentieerde ervaring van de wereld van een jonge zuigeling met de visie op een wereld zonder mensen. Er wordt een dissonantie gecreëerd tussen de inhoud van het gesproken woord – een discussie over 'zijn' en relaties met de anderen – en de lichaamloze, duidelijk synthetische stemmen. Deze dissonantie wordt nog versterkt door de schijnbaar organische verbinding tussen de beelden en het geluid – die verwijst naar levende wezens – en het onmiskenbaar machinale karakter van de installatie.

Ken Jacobs

°1933, New York City, Verenigde Staten –
woont en werkt in New York City, Verenigde Staten

Capitalism: Slavery

Capitalism: Slavery toont een stereografische foto van katoenplukkers, via computer tot leven gewekt. Als een obsessieve archeoloog speelt de cineast Ken Jacobs met historisch gedetermineerde interacties tussen geest en materie, fysiologie en technologie. In zijn recente reeks 'videovignetten' (korte films die telkens één stereografisch beeld onderzoeken) brengt Jacobs de cultuur die deze beelden tot stand bracht weer tot leven. Hij analyseert en synthetiseert het gevonden materiaal zowel formeel als symbolisch. Het is alsof Jacobs het beeld binnengaat en dit historische moment opnieuw activeert. Hij beweegt tussen de personages en isoleert individuen. Hoewel hij vertrekt van iets statisch, creëert hij zo een stotterend, kloppend effect, dat beweging suggereert. De deconstructie van een gevonden beeld resulteert zowel in een diepgaande analyse van de materialiteit van het beeld met al zijn esthetische kwaliteiten, als in het blootleggen van de ideologie achter het afgebeelde.

Joachim Koester

°1962, Kopenhagen, Denemarken –
woont en werkt in Kopenhagen, Denemarken

To navigate, in a genuine way, in the unknown necessitates an attitude of daring, but not one of recklessness (movements generated from the magical passes of Carlos Castaneda), 2009

Voor deze film ontwikkelde Joachim Koester samen met een mimespeler een aantal routineuze bewegingen gebaseerd op de zogenaamde ‘magische passen’ van de antropoloog Carlos Castaneda, een geheime reeks oefeningen die tot doel hebben ‘de donkere zee van het bewustzijn te bevaren’. De interesse van Koester voor Castaneda’s bewegingen is deels gebaseerd op de metaforische connotaties van de fotografie. Fotografie werd in de loop van de geschiedenis door velen gezien als een medium dat een brug legt tussen de materiële wereld en de zogenaamde onzichtbare sferen. Ook Koesters fascinatie voor de rol van de charlatan (die zowel in de kunsten als in het sjamanisme altijd heeft bestaan) komt tot

uiting in deze film. Castaneda is een schoolvoorbeeld van de figuur van de charlatan. Alles wat hij in zijn boeken als waarheid verkocht, was verzonnen. Castaneda's fictieve initiatie, inclusief meerdere ervaringen met peyote en de beruchte hallucinogene plant datura en ook zijn transformatie tot mysticus, waren eigenlijk magie.

Pagina 40–41:

Joachim Koester, *To navigate, in a genuine way, in the unknown necessitates an attitude of daring, but not one of recklessness (movements generated from the magical passes of Carlos Castaneda)*, 2009, 16mm film, 3'14"

Image courtesy Jan Mot, Brussels

Zacharias Kunuk – Igloolik Isuma Productions

°1957, Igloolik, Canada –

woont en werkt in Canada

Nunavut – Our land series, 1995

Deze 13-delige televisieserie is gewijd aan de Inuit en aan het leven dat ze in de jaren 1940 leidden in de streek Igloolik in het Canadese noordpoolgebied. Ze is gebaseerd op de herinneringen van ouderen die hier opgroeiden net voor er nederzettingen kwamen en de regering zich in hun leven ging mengen. *Nunavut* reconstrueert een nomadische levensstijl die vandaag niet meer bestaat. De serie volgt doorheen de verschillende Arctische seizoenen het leven van vijf fictieve families, door hedendaagse Inuit gespeeld. *Nunavut* begint in de lente van 1945 en vertelt de eerste ontmoetingen met een priester. Het sermoen in de kerk is duidelijk: *'Keer je af van je oude manier van leven.'* Paulus 4:22. Niettemin zetten de Inuit hun eeuwenoude traditionele leven van vissen en jagen op walrussen, kariboos en zehonden voort. Maar de berichten over de wereldoorlog dringen tot hier door en maken de mensen bang en ongerust. De reeks eindigt op kerstdag, die voor de Inuit van 1946 een vreemde mengeling is van rituelen uit het oude en nieuwe leven.

Len Lye

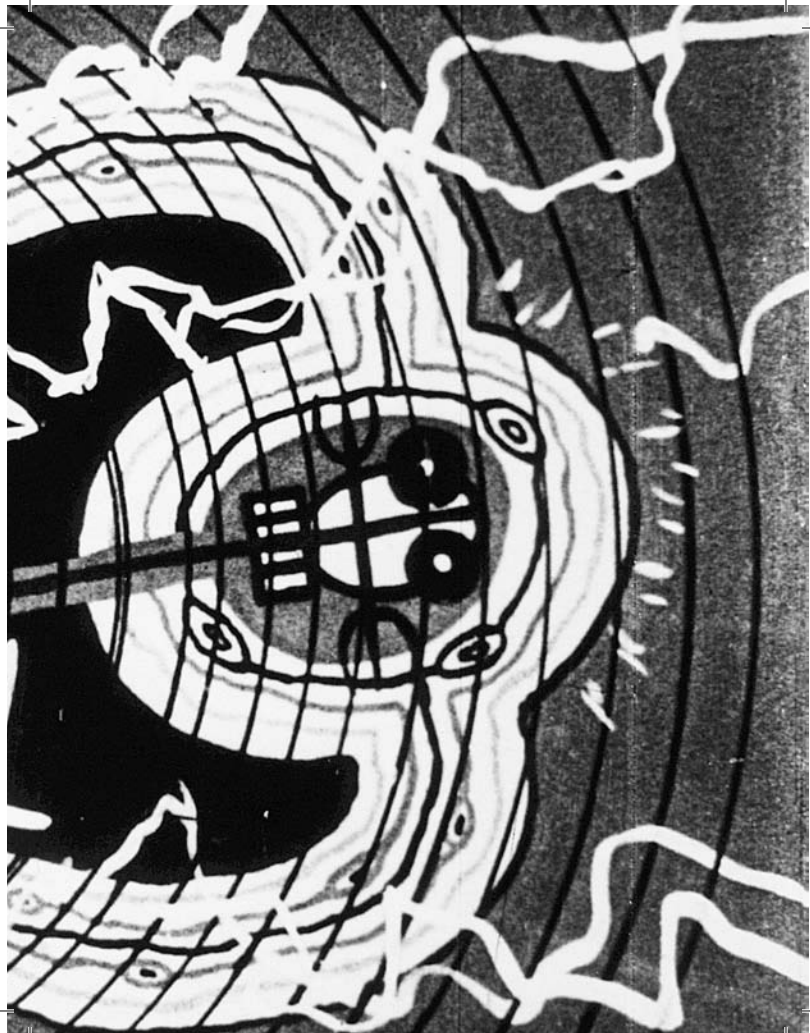
°1901, Christchurch, Nieuw Zeeland–

†1980, New York City, Verenigde Staten

***Tusalava*, 1929**

Len Lye speelde in zijn oeuvre met de dynamiek van de beweging. Hij gebruikte beweging als metafoer en ook als instrument om een vorm van ‘levenskracht’ over te brengen en voor te stellen. Lye werkte twee jaar aan zijn eerste animatiefilm *Tusalava* waarvoor hij elk beeld afzonderlijk schilderde en opnam. De film bestaat uit meer dan 4400 tekeningen en is geïnspireerd door de iconografie van de Aboriginals zoals figuren gebaseerd op de ‘witchetty grub’, een eetbare larve die ‘het begin van het organische leven’ voorstelt. De lijnen van de figuren doen denken aan de bewegingen van virussen en antilichamen in actie. Het werk van Lye is sterk beïnvloed door droedelen, dat voor hem verbonden was met een ‘voorbewust’ gevoel van het fysieke. *Tusalava* is een mengeling van radicaal abstracte filmexperimenten van Bauhaus en van kunst van de Maori en de Aboriginals. De titel is Samoaans en betekent dat alles weer bij het begin terugkomt. Alle dingen vormen een lus maar blijven toch niet hetzelfde.

Tom Nicholson

°1973, Melbourne, Australië–

woont en werkt in Melbourne, Australië

Monument for the Flooding of Royal Park, 2009

Tom Nicholson's *Monument for the Flooding of Royal Park* handelt over de geschiedenis van Australië. De kunstenaar stelt de vraag of een maatschappij die gebaseerd is op koloniale bezetting, zich kan voorstellen deze ruimte op een andere manier te bewonen. Het werk vertrekt van het verhaal van de expeditie van de beruchte ontdekkingsreizigers Burke en Wills die in 1860 vanuit Melbourne voor het eerst de tocht naar het binnenland ondernamen. De talloze monumenten die voor deze twee mannen werden opgericht, nemen een belangrijke plaats in de openbare ruimte in. *Monument for the Flooding of Royal Park* is een voorstel voor een denkbeeldig monument dat verwijst naar een deel van de geschiedenis dat meestal niet wordt verteld–het feit dat de twee ontdekkingsreizigers omkwamen door het verkeerde gebruik van de nardoopplant, een woestijnvaren die door de Aboriginals op een specifieke

manier als voedsel wordt bereid. Burke en Wills vergaten een essentiële stap in de bereidingwijze en die werd hen fataal. Voor zijn monument stel Nicholson voor om het Royal Park in het centrum van Melbourne tijdelijk te laten overstromen en er daarna nardoo te laten groeien, zodat het verandert in een rood veld van nardooplanten.

Pagina 44–45:

Len Lye, *Tusalava*, 1929

16mm reduction from 35mm film, 10'

Image courtesy Len Lye Foundation/

Govett-Brewster Art Gallery/New Zealand Film Archive

Apichatpong Weerasethakul

°1970, Bangkok, Thailand–

woont en werkt in Bangkok en Chiangmai, Thailand

Phantoms of Nabua, 2009

De verhalen van de Thaise cineast Apichatpong Weerasethakul zijn gebaseerd op mythen en herinneringen. Voor zijn project *Primitive* reisde de kunstenaar naar het noordoosten van Thailand, een streek waar het leven van de inwoners gedomineerd wordt door animistische praktijken waarbij zielen verhuizen tussen mensen, planten, dieren en geesten. *Primitive* is een project over de geschiedenis van Nabua, een dorp vlakbij de grens van Laos. Het was één van de plaatsen die door het Thaise leger van 1960 tot begin jaren 1980 werd bezet om communistische opstandelingen te bestrijden. In 1965 haalde het dorp het wereldnieuws toen er de eerste strijd uitbrak tussen communistische boeren en het totalitaire regime. Nabua werd het toneel van heftige repressie, gevechten en gewelddaden. Een groot deel van de bevolking vluchtte het woud in. Voornamelijk vrouwen en kinderen bleven achter. Deze gebeurtenis werd in verband gebracht

met een oude legende over de geest van een weduwe die elke man die in haar buurt komt, verleidt en ontvoert. De legende verleende Nabua de naam *Widow Town*. Voor het *Primitive*-project werkte Apichatpong Weerasethakul onder meer samen met tieners van het dorp rond de aanwezigheid en afwezigheid van herinneringen. In *Animism* worden fragmenten uit het meerdelige project getoond.

Animism Glossarium

Doorheen de tentoonstelling worden, naast de geëxposeerde werken, teksten en filmfragmenten getoond die samen een zogenaamd glossarium vormen. Het glossarium bestaat uit korte artikels en casestudy's van een nog te schrijven geschiedenis en toekomst, en voor een taal die nog moet worden ontdekt. Ze betreffen zowel centrale als marginale aspecten uit de geschiedenis van het concept animisme en de rol dat het expliciet of impliciet speelt in diverse contexten. De teksten van het glossarium hebben soms de vorm van een kortverhaal of van een uitgebreid bijschrift bij een beeld of film. Er worden ook filmfragmenten getoond, voorbeelden waarin culturele praktijken, etnografie, de koloniale realiteit en een gemediatiseerde geschiedenis van animisme en zijn esthetische analogieën op een uitdagende manier met elkaar in verband worden gebracht.

Animism Publicatie

Naast de tentoonstelling vormt een publicatie onderdeel van het *Animism*-project. Het eerste deel verschijnt tijdens de tentoonstelling in Antwerpen en zal ook de werken bevatten die in Kunsthalle Bern worden geëxposeerd. Een tweede deel zal uitkomen in 2011. De publicatie bevat documentatie over de geëxposeerde kunstwerken en bestaat uit een aantal essays van eminente auteurs die het fenomeen animisme vanuit verschillende invalshoeken benaderen. Het gaat om kunsthistorici, antropologen, sociologen en kunstenaars. Ook het glossarium van de tentoonstelling wordt opgenomen in de catalogus. De publicatie heeft niet de pretentie de geschiedenis van animisme te schrijven. Het doel is associaties en historische verbanden op te wekken die eerder vragen opwerpen dan antwoorden aanreiken. Het wil de weg wijzen naar nieuwe benaderingen van esthetische fenomenen.

Medewerkers aan de Publicatie :

Irene Albers, Bart De Baere, Oksana Bulgakowa, Edwin Carels, Brigid Doherty, Masato Fukushima, Avery Gordon, Richard Hill, Gertrud Koch, Maurizio Lazzarato and Angela Melitopoulos, Vivian Liska, Philippe Pirotte, Florian Schneider, Erhard, Schüttpelz, Michael Taussig, Marina Warner, Martin Zillinger.

ISBN 978-1-933128-95-5

Reizende Tentoonstelling

Animism wordt eerst getoond in Antwerpen, zowel in Extra City Kunsthall Antwerpen als in het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (M HKA) en zal zich verder ontwikkelen. In het voorjaar en de zomer van 2010 vindt een volgende hoofdstuk plaats in de Kunsthalle Bern. In 2011 reist de tentoonstelling naar de Generali Foundation in Wenen. Uiteindelijk zal het project haar laatste vorm krijgen in het Haus der Kulturen der Welt in Berlijn waar een uitgebreid programma rond de tentoonstelling wordt georganiseerd, met onder meer een conferentie in samenwerking met de Freie Universität Berlin.

Curators Antwerpen:

Anselm Franke (Directeur Extra City Antwerpen)

Edwin Carels (Onderzoeker KASK/HoGent)

Bart De Baere (Directeur M HKA Antwerpen)

Curators Bern:

Anselm Franke

Philippe Pirotte (Directeur Kunsthalle Bern)

Curators Wenen:

Anselm Franke

Sabine Folie (Directeur Generali

Foundation Wenen)

Curators Berlijn:

Anselm Franke

www.muhka.be

www.extracity.org

www.kunsthalle-bern.ch

www.foundation.generalist.at

www.hkw.de

Activiteiten

www.muhka.be/ontvangt

www.extracity.org

M HKA

Wandelgesprek

- Voor volwassenen
- Elke zondag om 14:00 en 16:00
- Zonder inschrijving
- Gratis mits geldig museumticket

Rondleidingen

- Voor volwassenen, kinderen en het onderwijs
- Na reservatie
- Betalend

Workshops

- Tijdens de schoolvakanties zijn er workshops voor kinderen
- Na reservatie
- Betalend

Zondag Familiedag

- Voor kinderen staat er in het Salon elke zondag een gastvrouw/heer klaar met kunstige opdrachten en creatieve activiteiten
- Elke zondag doorlopend van 14:00-17:00 (drop in drop out activiteit)
- Zonder inschrijving
- Gratis

Ohlala M HKA

Krokuskriebels in het M HKA
Verschillende activiteiten op 14.02, 18.02 en 21.02 voor groot en klein. Volledig programma op www.muhka.be/ontvangt, 13.02-21.02.2010, zonder inschrijving

Extra City

Rondleidingen

- Voor volwassenen
- Na reservatie via info@extracity.org

Lezingen M HKA XL

11.02, 19:30

Filmvoorstelling *Sur les traces du Renard Pâle* (1984), Luc de Heusch (antropoloog en cultuurhistoricus)

De documentaire *Sur les traces du Renard Pâle* is een etnografisch onderzoek naar de mythologie en de rituelen van de Dogon, een West-Afrikaans volk dat in Mali en het noorden van Burkina-Faso woont.

11.03, 19:30

Lezing Esther Leslie (professor politieke esthetica aan Birkbeck, University of London)

In haar lezing zal Esther Leslie spreken over animisme op de grens tussen natuur en cultuur en over het natuurlijk maken van het artificiële door de biotechnologie.

04.04, 15:00

Evenement Agentschap / Agency / Agence

Ter gelegenheid van *Animism* bespreekt Agentschap de vraag of niet-menselijke praktijken per definitie ook als creatief kunnen worden beschouwd.

29.04, 19:30

**Lezing Laurent Mannoni (wetenschappelijk
directeur van het patrimonium van de
Cinémathèque française)**

In zijn lezing zal Laurent Mannoni spreken over het werk en de erfenis van Étienne-Jules Marey en zijn 'méthode graphique'.

Film Programma Extra City

24.04, 15:00

Films en videowerken van:

Jean Painlevé, Corey McCorkle, Walon Green,
Alfredo Jaar, David LaMelas en
Carolee Schneemann.

Praktische Info

M HKA

Museum van Hedendaagse
Kunst Antwerpen
Leuvenstraat 32
2000 Antwerpen

Di–Wo & Vr–Zo 11:00–18:00
Do 11:00–21:00

Bibliotheek

Di–Vr 11:00–17:00

M HKAFE

Di–Wo & Vr–Zo 11:00–18:00
Do 11:00–21:00
(Keuken 12:00–16:00)

Toegang M HKA

€ 6/€ 1 -26 jaar/gratis -13 jaar

Contact & Reservatie

T: +32 (0)3 260 99 90

E: ontvangt@muha.be

www.muha.be

Weekdagen van 9:00–12:00
en van 13:00–17:00

Extra City

Extra City–Kunsthall Antwerpen
Tulpstraat 79
2060 Antwerpen

Woe–Zon 14:00–19:00

Don 14:00–20:00

Toegang gratis

Contact

T: +32 (0)3 677 16 55

E: info@extracity.org

www.extracity.org

Van M HKA naar Extra City

Openbaar vervoer – TRAM 12:

- Steek het plein over, ga rechtdoor de Verlatstraat in
- Steek de tramsporen over en ga rechtdoor de Schilderstraat in
- Op het einde naar rechts en de sta je op het kruispunt Amerikalei-Brederodestraat
- Neem TRAM 12 op de Amerikalei richting 'Sportpaleis'
- Stap af op halte 'Gasstraat' in de Van Kerckhovenstraat
- Volg de tramsporen en ga 3de straat links de Klamperstraat in
- Rechts aanhouden
- Na 20 m loop je dan als vanzelf de Tulpstraat in naar Extra City

Fiets/auto: plan te verkrijgen aan de balie van M HKA

Van Extra City naar M HKA

Openbaar vervoer – TRAM 12:

- Ga de Tulpstraat uit en neem vervolgens de Klamperstraat
- Sla rechts af naar de Van Kerckhovenstraat
- Neem TRAM 12 richting 'Bolivarplaats'
- Stap af op halte 'Bres' (op Amerikalei)
- Stap De Vrièrestraat in en draai onmiddellijk links in de Schilderstraat
- Steek de tramsporen over en loop verder door in de Verlatstraat
- Steek het plein over tot aan het M HKA

Fiets/auto: plan te verkrijgen aan balie van Extra City

Notities

Notities

Notities

Notities